

S. 16; ⁶Op. cit. – S. 16–17; ⁷Op. cit. – S. 17; ⁸Бартминські Е. Некоторые спорные проблемы этнолингвистики // Язык и культура. Проблемы современной этнолингвистики. Мат-лы Междунар. научн. конф. – Минск, 2001. – С. 16; ⁹Там само. – С. 17; ¹⁰Там само. – С. 18; ¹¹Див., наприклад: Росовецький С. Про естетичне дослідження пам'яток давніх східнослов'янських літератур // Рад. літературознавство. – 1978. – № 2. – С. 15–26; ¹²Див., зокрема: Толстая С. М. Московская школа этнолингвистики // Opera Slavica. Slavistické rozhledy. – 2002. – Roč XII. – Č. 2. – S. 1–9; Там само. Фольклор и этнолингвистика // Первый российский конгресс фольклористов. Сб. докладов. – М., 2005. – Т. 1. – С. 123–130; ¹³Bartmiński J. Jaś koniki poil. Uwagi o stylu erotyku ludowego // Teksty. Teorija literacka. Krytyka. Interpretacje. – 1974. – 2. – S. 23; ¹⁴Polskie koledy ludowe. Antologia / Zebrał... Jerzy Bartmiński. – Kraków, 2002; ¹⁵Bartmiński J. Jaś koniki poil. Uwagi o stylu erotyku ludowego. – S. 24; ¹⁶Веселовский А.Н. Психологический параллелизм и его формы в отражениях поэтического стиля // Веселовский А.Н. Историческая поэтика. – М., 2004. – С. 126–199; ¹⁷Krzyżanowski J. Gwara // Słownik folkloru polskiego. – Warszawa, 1965. – S. 132; ¹⁸Op. cit. – S. 133.

Н.М.Діденко, асп.

ВАРІАНТНІСТЬ ДІЄСЛІВНИХ ФОРМ НАКАЗОВОГО СПОСОБУ У СТАРОУКРАЇНСЬКИХ ПАМ'ЯТКАХ

У статті аналізується система форм наказового способу дієслова в староукраїнській мові першої половини XVII ст. на матеріалі різножанрових пам'яток.

In the article it is analyzed forms of the narrative mode of verb on the base of different style scripts of the Ancient Ukrainian Language of the first half of the XVII-th century.

Аналізу дієслова наказового способу в історії української літературної мови присвятили свої наукові доробки П.Бузук¹, П.Житецький², М.Жовтобрюх³, А.Ярещенко⁴, В.Русанівський⁵, І.Керницький⁶, С.Бевзенко⁷, І.Шевчук⁸; зокрема в діалектах української мови – Й.Дзендзелівський⁹, І.Матвіяс¹⁰; у сучасній українській літературній мові – Загнітко¹¹, І.Вихованець, К.Городенська¹² та інші.

Для характеристики мовної ситуації цього періоду особливо важливо прослідкувати закономірності вживання книжних і розмовних форм дієслова. Це визначається тим, що найбільшого

розвитку на той час набули саме дієслівні особові форми, оскільки «ні в одній іншій частині мови не було такого помітного розходження»¹³. А тому актуальним на наш погляд є розгляд форм наказового способу дієслова зазначеного періоду.

Сучасні історико-філологічні дослідження наказового способу дієслова, формують наукове підґрунтя для створення системного опрацювання різножанрових пам'яток староукраїнської мови.

Метою статті є розгляд варіантних форм дієслів наказового способу в староукраїнській мові першої половини XVII ст., що відображають форми попередніх періодів розвитку мови та елементи, які виникли в процесі становлення її граматичної системи.

Актуальність дослідження зумовлена недостатнім вивченням варіантності парадигми наказового способу дієслова в староукраїнській мові зазначеного періоду на матеріалі різножанрових пам'яток і важливістю окресленої теми в історичному процесі формування української літературної мови.

У процесі дослідження деякі мовознавці пропонують застосовувати термін «вольовий спосіб», а не наказовий. Так, А.Ярещенко вважає більш правильним саме таке визначення, оскільки воно точніше відображає функціонально-семантичну специфіку способу, тому що в понятті «наказовий спосіб» виокремлюється лише категоричність волевиявлення¹⁴. Цим терміном також користується і П.Бузук¹⁵. У статті ми оперуємо традиційними для сучасних граматик робочими термінами «наказовий спосіб» та «імператив», які виражають «значення необхідності виконання дії мовцем, співрозмовником, мовцем разом із співрозмовником або особою, що не бере участі в розмові»¹⁶.

Відомо, що афікси наказового способу утворюють парадигму, що складається з двох членів: афікса однини і афікса множини.

Для 1-ої особи однини помітною особливістю дієслів є відсутність синтетичних форм, що «мотивується самою семантикою наказового способу: той, хто говорить не може адресувати наказ, заклик чи просьбу собі самому»¹⁷. Лише в конфесійних пам'ятках фіксуємо аналітичні форми 1-ї особи однини: *да сотворю* предь лицемъ твоимъ – КЄ, 59; «вретица ваша поврзъѣте, *да изыцѣ* и потоцѣв'ше». – ТД, 140, які властиві старослов'янській мові¹⁸. Форми такого утворення В.Чернов вважає церковнослов'янськими, обумовлене цим забарвлення урочистості вони зберігають і в

сучасній російській мові¹⁹. Оскільки аналітичні форми не мають своїх спеціальних закінчень, зокрема 1-а особа однини твориться поєднанням частки та дієслова в формі майбутнього часу доконаного виду, то деякі вчені не виокремлюють наказову форму для 1-ої особи однини в сучасній українській мові²⁰. На думку вчених аналітичні форми наказового способу в українській літературній мові перебувають на периферії апелятивної семантики, зокрема, і 1-а особа однини, хоч разом із синтетичними формами вони утворюють викинчену структуру наказового способу²¹. В.Русанівський також виокремлює описову конструкцію для 1-ої особи однини, де мовець повідомляє слухача про намір виконати дію самостійно: *нехай я згадаю*²².

Типізація виконавця дії як адресата зумовила найбільшу функціональну навантаженість форми 2-ої особи²³. Форми 2-ої особи обох чисел наказового способу відносять до типових (морфологізованих) форм, тому що до дії спонукається співбесідник або співбесідники²⁴, і центру особової парадигми наказового способу у всіх слов'янських мовах, оскільки «лише особа співрозмовника, якій безпосередньо мовець адресує своє волевиявлення, є її потенційним виконавцем бажаної йому дії чи реалізатором бажаного йому процесу або стану»²⁵.

У досліджуваних пам'ятках засвідчено два позиційні варіанти афікса 2-ої особи однини: *-и* та *-й*. Флексія *-и* виступає тоді, коли в основі інфінітива наголос падає на голосний тематичного суфікса²⁶. Перший варіант афікса фіксують усі пам'ятки: Ги□ мой, *ѿстѣти* дш□а моѧ ѿ мене ѿ страха й трепета! – КЄ, 46; *изнеси* книги ѿ хранилищъ моихъ, и *возми* трость скорописанїѧ ..., *искажи* емѸ книги- КЄ, 47; *рекль* еси мнѣ: *иди*, пости братїю свою и ста[д]а и *възвратисѧ* къ мнѣ скоро! – ТД, 126; *Помѧни* мѧ раю шѸмѣнїемъ лїствїй твоихъ! – СМП, 28; *ѧкѡ* маю розѸмѣти ѡ взываню ст□ыхъ на томъ мѣстцѸ *наѸчи* мене. – КІМ, 1645, 256.

Конфесійні тексти зберігають старовинні форми: и восхити мѧ Гавріиль *ѧко* же лысть восхицаемъ вѣтромъ, и *постави* мѧ пред лицем Гд□нымъ. – КЄ, 46. Якщо дієслівна основа закінчувалася на губний, флексія *-и* редукувалася, залишаючи після себе м'якість попереднього приголосного, який з часом ствердів: став<ставъ<стави²⁷.

Другий варіант афікса *-й* вживається в ненаголошеній позиції після голосного: зъ оуваженемъ *читай* – КІМ, 1645, 56; *ѧкѡ* Пана и

Створителѧ своегѡ въспоминай – КПМ, 1645, 266; не посужай, непосужон будеш, чти толко и слухай того, кто на Мойсеювѣ столци сѣдит. – АЛСБ, 1609, 314; заховай Пане Боже якого припадку и шкоды – АЛСБ, 1633, 92.

Від атематичного дієслова *быти* наказовий спосіб в усіх особах утворювався за зразком тематичних дієслів з використанням кореня *буд-*, спільного і для майбутнього часу²⁸. Атематичні дієслова в конфесійних текстах фіксуються з кінцевим *-ь*, що зберігається після приголосних, оскільки ненаголошена флексія *-и*, редукуючись, також пом'якшувалася²⁹: И въ памѧти своей пилнѡ заховѡючи, будѡ здоровѡ и ласкавѡ. – КПМ, 1645, 56. У цій самій позиції, на думку В.Русанівського, під впливом церковнослов'янської мови вживається варіант *-и*³⁰: снїйди ти долѡ и оутвердисѧ и бѡди ѡснованіе долнѡмѡ! – КС, 48; ѡче нашѡ Єноше, блвѡень ты бѡди Гвѡи црѡю вѣчномѡ! – КС, 61.

Конфесійні твори ще зберігають давні книжні форми, не властиві на той час живій мові: возми трость скорописаніѧ и даждѡ Єнохови - КС, 47; И рече Бгѡъ Адамѡ: ѡ всѧкаго древа сѡцѧго в рай ѡждѡ, - СМП, 27; хоч і тяжіють до нормативних: и повѣдай снѡомѡ твоимѡ - КС, 52. У ділових пам'ятках зустрічаються сучасні форми: Дай то, абы и вам причиною до збавеня – АЛСБ, 1606, 317; «Подай же утѣшение». – АЛСБ, 1645, 153. Нова форма *дай* виникла за аналогією до форм тематичних дієслів³¹.

У формі 3-ї особи вживається описова форма, утворена за допомогою поєднання спонукальної частки *да*, характерної для старослов'янської мови³², із відповідними особовими формами теперішнього або простого майбутнього часу: Повелѣхъ со преисподних, да снїйдетѡ ѡ невидимих видимаѧ - КС, 48; и да воложит въ вретѡце – ТД, 140. Паралельно фіксуються описові форми з часткою спільнослов'янського новотвору *нехай* (від *nechati* – «лишати», «дозволяти») ³³: и нѣхто нехай не ищетѡ тебе – КС, 40; Таковий нехай терптиве на малый часѡ вытрѡает; - КПМ, 1645, 56; Нехайсѧ стѡитѡ Имѧ твоє. – КПМ, 1645, 206. Описові конструкції 3-ї особи однини з часткою *нехай* поряд з *да*, фіксують вже українські грамоти XIV-XV ст.³⁴ Форми з *нехай* закріпилися в українській мові як нормативні. У таких утвореннях літературна українська мова і південно-східні говори надають перевагу частці *хай*, що виникла, очевидно, з *нехай* внаслідок скорочення останньої

через відпадиння частки *не*. У південно-західних говорах звичайно виступає частка *най* в різних варіантах (най, ний, ней тощо), що також виникла з *нехай*³⁵.

Для атематичних дієслів в 3-й особі однини властиве вживання форм з кінцевим твердим *-т(ь)* у сполученні з часткою *да* (для конфесійних творів) або *нехай* (для ділових творів): *да даст* им пшеницѣ много без цѣны – ТД, 140 *да бѣдетъ* днѣ! и тмѣ: *да бѣдетъ* ноцѣ! – КС, 48; *Каждѣ дшѣа нехай бѣдетъ* поддана – КПМ, 1645, 270; на таблицях сердець ваших *нехай будет* виразне написано – АЛСБ, 1609, 319. Кінцевий твердий *-т(ь)* звичайно зберігають сучасні південно-західні говори³⁶.

У 1-й особі множини засвідчена форма з *-ѣмь*, що проходила процес активного розповсюдження протягом XIV-XV ст.³⁷: *идѣмь цѣлѣмь* Єноха! – КС, 61. Такі форми, зокрема, характерні для старослов'янської мови: *несѣмь*, *двигнѣмь*³⁸. Варто зазначити в досліджуваних нами джерелах відсутність форм на *-мо*, які староукраїнські пам'ятки починають фіксувати з XV ст.³⁹

Форми 2-ї особи множини представлені афіксом *-йте* після голосного основи: *не ѿступайте ѿ* Бога пред лицем сѣтнымъ – КС, 40; и *почитайте* ихъ. многи бо книги соуть – КС, 56; и *раздайте* книги чадамъ вашимъ – КС, 56; *Простирайте* рѣкы ваша ницимъ противѣ силѣ вашей, *свѣзѣте* по чотырь ноги – КС, 59; *Идѣчи* теды *наѣчайте* всѣ нарѣды – КПМ, 1645, 64; *Самисѣ* въ млсѣти Бжѣой *заховайте* ѿчєкиваючи милосердѣ - КПМ, 1645, 198; А так, *возлюбленные, знайте* лов и ловца! – АЛСБ, 1609, 311; *читайте* толко хот одну главу - АЛСБ, 1609, 316; и Того слов самих *слухайте* – АЛСБ, 1609, 319; *Отрѣснѣтсѣ* толко, а сну твердого *занехайте!* – АЛСБ, 1609, 331. Засвідчено характерний для української мови афікс наказового способу *-ѣ-*, наголошений перед особовими закінченнями: *Гдѣа* ради всѣ *терпѣте* – КС, 57; в реєстрѣ *напѣшѣте*, [...], *выберѣте* собѣ старших чтыри браты – АЛСБ, 1609, 336; тако и вы *творѣте*, елико вас Богъ положит на сердца ваша. – АЛСБ, 1609, 339; *помозѣте* вѣрномѣ во скорбы – КС, 57. Форми на *-ите* як архаїчні зустрічаються в паралельному вжитку з нормативними в сучасних говорах (середньочеркаському, лівобережнополіському, наддністрянському)⁴⁰. Закінчення *-те*, властиве дієсловам І і ІІ класу, поширюється й на інші класи⁴¹. Ще в давньоукраїнській мові внаслідок впливу дієслів І-ІІ класів на

дієслова III-IV класів з'явився афікс ~~-ѣ-~~ замість сподіваного давнього ~~-и~~, пізніше з афікса ~~-ѣ-~~ витворився сучасний ~~-і-~~. Таку заміну фіксують пам'ятки XI ст.⁴²

Таким чином, пам'ятки засвідчують поширення афікса наказового способу множини ~~-ѣ-~~ на всі дієслова, крім тих, що мали в основі *j*⁴³.

У 3-й особі множини вживаються описові конструкції: *Вси ѿ лица моего да слышат* гл□анное имъ тобою. *да прочѣтъ и разѣмѣютъ* – КЄ, 52; и *да приймѣтъ ѿ*, и *да возлюблѣтъ* ю паче всѣакого брашна – КЄ, 56; не толко листы *нехай* сами читають – АЛСБ, 1635, 117. Такі ж форми з кінцевим м'яким *т* характерні для сучасної української літературної мови та більшості українських говорів. Акти Львівського Ставропігійального братства паралельно фіксують варіантні форми з кінцевим м'яким і твердим ~~-т~~: *которыи нехай сѣдают* на мѣста свои – АЛСБ, 1609, 336, останній властивий саме південно-західним говорам у формах 3-ої особи однини та множини теперішнього часу дійсного способу⁴⁴. Як бачимо, у текстах ділового стилю в 3-й особі множини вживається спонукальна частка *нехай*, а в конфесійних - віддається перевага описовим конструкціям з частою *да*, що зумовлено впливом книжних форм.

Як бачимо, наші спостереження над дієслівними формами підтверджують висловлювання В.Чернова: «дослідження системи дієвідмінювання в різних пам'ятках показують, що до XVII ст. вона склалася майже повністю в тому вигляді, в якому виступає в сучасній мові, хоча в текстах нерідко зустрічаються і архаїчні форми. Оскільки вживання цих форм підтримувалося церковнослов'янською стилістичною традицією...»⁴⁵.

Аналіз фактологічного матеріалу дав підстави для таких висновків.

1) У ділових пам'ятках форми наказового способу вживаються в обмеженій кількості, що зумовлено стилістичними особливостями текстів (актів), які засвідчують процес купівлі-продажу, дарування, записи подій, вчинків мешканців села і т.д., котрі за своєю формою не передбачають наказу, прохання, звернення чи категоричного волевиявлення.

2) У конфесійних пам'ятках у 1-й особі однини наявні аналітичні форми із поєднанням частинки *да*, що свідчить про вплив церковнослов'янської мови.

3) У пам'ятках обох жанрів зберігається давній наголошений афікс *-и* 2-ої особи однини та форми з нульовим афіксом (графічно *-й*), що виник на місці ненаголошеної флексії *-и*, яка зредукувалася до нескладового *і*. У конфесійній літературі фіксуються сучасні форми атематичних дієслів (*дай, будь*), від цих дієслів паралельно зберігаються старовинні форми (*яждь, буди*).

4) У ділових пам'ятках використовується описова форма 3-ої особи однини та множини виключно з варіантом частки *нехай*, що відбиває народнорозмовний вплив. Паралельно вживаються аналітичні конструкції з частками *да, нехай* у конфесійних текстах.

5) Зміни в особових закінченнях форм множини тісно пов'язані зі змінами суфіксального голосного *-ѣ-*, що в українській мові фонетично змінився в *-і-*. У пам'ятках конфесійного і ділового жанрів дієслова з суфіксальним *-ѣ-* чи з нескладовим *-і-* зберігають афікс *-те* в 2-й особі множини.

Таким чином, протягом першої половини XVII ст. староукраїнська мова перебувала на етапі формування та удосконалення граматичної системи, про що свідчать форми наказового способу дієслова, які поступово змінювалися шляхом залучення народнорозмовних елементів, а саме уніфікації синтетичних форм наказового способу 2-ої особи однини та 1-2 особи множини, а також аналітичних конструкцій 3-ої особи обох чисел.

¹Бузук П. Нарис історії української мови. Вступ, фонетика і морфологія з додатком історичної хрестоматії. К., 1927; ²Житецький П. Нарис літературної історії української мови в XVII ст. – Львів, 1941; ³Жовтобрюх М. Історична граматики української мови. – К., 1980 – С.217-220; ⁴Ярещенко А.П. Повелительное наклонение глагола в языке украинской народности (на материале письменных памятников XIV- первой половины XVIIв.). Автореферат диссертации на соискание ученой степени канд. филол. наук. Х., 1972; ⁵Русанівський В.М. Структура українського дієслова. К.,1971; ⁶Керницький І.М. Система словозміни в українській мові. На матеріалі пам'яток XVI ст. – К., 1967 – С.245-251; ⁷Бевзенко С.П. Історична морфологія української мови. Нариси із словозміни та словотвору. – Ужгород, 1960 – С.261-264; ⁸Шевчук І.Л. Формально-граматична і функціонально-семантична стратифікація імперативних конструкцій в українській мові XVI-XVIII ст. Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. – К., 2005; ⁹Дзензелівський Й.О. Діалектна взаємодія української мови з іншими

слов'янськими в Карпатському ареалі. Доповідь на VII Міжнародному з'їзді славистів (Варшава, серпень 1973). К., 1973; ¹⁰Матвійс І.Г. Діалектна основа словозміни в українській літературній мові // Мовознавство, 2006, №5. – с.52-65; ¹¹Загнітко А.П. Система і структура граматичних категорій дієслова. К., 1990; ¹²Вихованець І., Городенська К. Теоретична морфологія української мови. – К.,2004. – с.258-262; ¹³Чернов В.А. Русский глагол в XVII веке. - Свердловск, 1984.-С.27; ¹⁴Ярещенко А.П. Повелительное наклонение глагола в языке украинской народности (на материале письменных памятников XIV- первой половины XVIIIв.). Автореферат диссертации на соискание ученой степени канд. филол. наук. Х., 1972. – С.5; ¹⁵Бузык П. Нарис історії української мови. Вступ, фонетика і морфологія з додатком історичної хрестоматії. К., 1927. – С.81; ¹⁶Українська мова. Енциклопедія. – К., 2004. – С.636; ¹⁷Жовтобрюх М. Історична граматики української мови. – К., 1980. – С.218; ¹⁸Майборода А.В. Старослов'янська мова. – К.,1975. – С.219; ¹⁹Чернов В.А. Там само. – С.65; ²⁰Вихованець І., Городенська К. Теоретична морфологія української мови. – К.,2004. – С.258,Горпинич В.О.Українська морфологія. - Дніпропетровськ, 2002. – С.212; ²¹Граматики української мови. – К., 1993. – С.228; ²²Русанівський В.М. Структура українського дієслова. К.,1971. – С.268; ²³Загнітко А.П. Система і структура граматичних категорій дієслова. К., 1990. – С.22; ²⁴Горпинич В.О.Українська морфологія. - Дніпропетровськ, 2002. – С.211; ²⁵Вихованець І., Городенська К. Теоретична морфологія української мови. – К.,2004. –С.258, Русанівський В.М. Структура українського дієслова. К.,1971. –С.270; ²⁶Русанівський В.М. Структура українського дієслова. К.,1971. – С.106; ²⁷Бевзенко С.П. Історична морфологія української мови. Нариси із словозміни та словотвору. – Ужгород, 1960. –С.332; ²⁸Майборода А.В. Старослов'янська мова. – К.,1975. – С.219; ²⁹Бевзенко С.П. Історична морфологія... – С.332; ³⁰Русанівський В.М. Структура українського дієслова. К.,1971. – С.106; ³¹Керницький І.М. Система словозміни... – С.248; ³²Майборода А.В. Старослов'янська мова. – К.,1975. – С.219; ³³Русанівський В.М. Структура українського дієслова. К.,1971. – С.270; ³⁴Там само. – С.270; ³⁵Бевзенко С.П. Історична морфологія української мови. Нариси із словозміни та словотвору. – Ужгород, 1960. – С.334; ³⁶Бевзенко С.П. Українська діалектологія. – К., 1980. – С.145; ³⁷Ярещенко А.П. Повелительное наклонение глагола... – С.13; ³⁸Леута О.І. Старослов'янська мова. – К., 2001. – С.34; ³⁹Бевзенко С.П. Історична морфологія... – С.335; ⁴⁰Бевзенко С.П. Українська діалектологія. – К., 1980. – С.145; ⁴¹Керницький І.М. Система словозміни... – С.250; ⁴²Бевзенко С.П. Історична морфологія... – С.335; ⁴³Історія української мови. Морфологія. - К.,1978. – С.333; ⁴⁴Бевзенко С.П. Історична морфологія... – С.337; ⁴⁵Чернов В.А. Русский глагол – С.27.

Список джерел та їх умовні скорочення

АЛСБ – Акты, относящиеся къ истории Львовскаго Ставропигіального братства. Часть первая, томъ XI, Кіевъ, 1904.// Архивъ Юго-Западной Россіи, издаваемый комиссіею для разбора древнихъ актовъ, состоящей при Кіевскомъ, Подольскомъ и Волынскомъ Генераль-Губернаторѣ. – с.58-163, с.297-386.

КПМ – Катехизис Петра Могили. Оригінал 1645 року. Переклад Валерія Шевчука. Упорядкував Аркадій Жуковський. – Київ-Париж, Воскресіння, 1996.

СМП – Из Слова св. Мефодія Патарського// І.Франко Апокріфи і легенди з українських рукописів. Зібрав, упорядкував і пояснив д-р Ів. Франко. – т.1. Апокріфи старозавітні. – Львів, 1896 – с.26-28

ТД – Рукопис XVII в.о. Теодора з Дубівця// І.Франко Апокріфи і легенди з українських рукописів. Зібрав, упорядкував і пояснив д-р Ів. Франко. – т.1. Апокріфи старозавітні. – Львів, 1896 – с.105-106, 126-127, 139-141, 254-255, 274-277, 303-305.

КЄ – Книга Єноха. Из полтавського рукопису ігумена Геннадія з поч.XVIIв. // І.Франко Апокріфи і легенди з українських рукописів. Зібрав, упорядкував і пояснив д-р Ів. Франко. – т.1. Апокріфи старозавітні. – Львів, 1896 – с.39-63

ЄУ 1606 – Євангелие учительное. Крилос, тип.Гедеона Балабана, 1606 – с.416. – Зберігається у Відділі стародруків Інституту рукописів НБУ ім. В.І. Вернадського НАН України. – Кір 4964П

ЄУ 1619 – Євангелие учительное Транквилиона Ставровецького, 1619 – с.180. – Зберігається у Відділі стародруків Інституту рукописів НБУ ім. В.І. Вернадського НАН України. – Кир. 449.

Т.В. Сухова, асп.

КУЛЬТУРНО-ЖАНРОВА МОТИВАЦІЯ ЛЕКСИКИ СТАРОУКРАЇНСЬКИХ КУПЧИХ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ XVII – XVIII СТ.

Стаття присвячена дослідженню функціонального аспекту використання лексики в текстах староукраїнських купчих другої половини XVII – XVIII ст.